

میسری کۆن

میسری کۆن و رووباری نیل

بهشی هه ره زۆری خاکی میسری کۆن به بیابان داپۆشرا بوو. به بی بوونی رووباری نیل ئهسته م بوو مرۆف بتوانیت له م خاکه دا بژی. نیل درێژترین رووباره له جیهاندا، و به ناو چه ندين ولاتدا گوزهر ده کات. کاتیک به ناو میسر دا تپهر ده بیت پانتاییه که ی ده گاته به زترین راده و له وێوه ده رێتیه ناو ده ریای ناوه راسته وه.

به هه مان شپوهی شارستانی میزۆپۆتامیا، ئاوی نیل بۆ کشتوکال و بهرده وامبوونی ژیان له و ناچه یه دا گرنگ بووه. له میسر له کاتی دیاریکراوا سا لانه لافا وه لده ستا. هه موو سائیک له مانگی جولایه وه هه تا مانگی ئۆکتۆبهر وه ختی لافا وهه ستان بوو. به هوی ئه وهی میسریه کان ئاشنا بوون به کاته کانی لافا وهه ستانه وه، ده یانتوانی ئاماده کاری بکه ن ئه ویش به دانانی دیوار و هه ساری زیاتر به ده وری شار و کێلگه کان و ههروه ها به خالیکردنه وهی به ندا وه کان. لافا وه کان به هینده ی لافا وه کانی میزۆپۆتامیا گه و ره و کاریگه ر نه بوون.

زۆریک له میسریه کان جووتیار بوون. سه رقالی کاری چاندن بوون، خاوه نی ئازه لی مالی بوون و ده چوونه پاو و راوشکاری و ماسیگرتن. هه ندیکیشیان کاری ده ستیان ده کرد، بۆ نمونه وه کو به نای، نانه وای، دروستکردنی به له م و که شتی و ئاسنگه ری.

جووتیاره کان له کێلگه کاند، که تانیا ن ده چاند که ژنان قوماشیا ن لی ده چنی. خیزانه کان به درێژای که ناری رووباره که جۆره قامیشیکی تایبه تیا ن کۆده کرده وه، که ناوی پایرو س بوو. له و قامیشه نه عل و به له م و کاغه زیان دروست ده کرد. وشه ی کاغه ز له ناوی ئه و جۆره قامیشه وه هاتوه.

میسریه کان سیستمیکی نووسینیا ن هینایه ئاراه که یی ده گوتری ت هیرۆگلیفی. له کاتیکدا خه لکانی میزۆپۆتامیا له سه ر له وحه ی قورین شتیا ن ده نووسی، ئه و میسریه کان له سه ر پایرو س ده یان نووسی.

وێنه ی کاری هونه ری که به له م دروستکرا ن پيشان دهدات و وێنه ی نووسینی هیرۆگلیفی

فیر عهون

پاشا له میسر زۆر بههیز بوو. پاشا له خانوویه کی خوش و گهوره دا که کۆشکیک بوو ده ژیا و کار و ئه رکی سه ره کی پاشا نه وه بوو که له بارودۆخی خه لکی ئاگدار بێت. میسریه کان پێیان وابوو که پاشا کوری خودایه، هه ربۆیه زاتیان نه ده کرد ناوی بهینن. هه ربۆیه به فیرعهون ناویان ده برد، که به مانای "خانوی گه وره" دیت. بوونه فیرعهون به میراتی له باوکه وه بۆ کور ده مایه وه. دانیشتووون ده بوو باج به فیرعهون بدهن. باجدانه یه که یان به شیوه ی پاره دان نه بوو، به لکوو له هه ر به رووبومیک که ده یانچاند یان دروستیان ده کرد ده بووایه به شیکیان بدایه به فیرعهون. فیرعهون به نداو و که نالی ئاوی و په رستگای بونیاد دهنه و خه لکه که ده بوو یارمه تی بدهن.

هه ر مه کان

میسر به ولاتی هه ره مه گه وره کان به ناوبانگه، که گۆری هه ندیک له پاشاکانی ولاته که ی تیدایه. میسریه کان باوه ریان به ژیان و زیندوو بوونه وه ی دوا ی مردن هه بوو، له به ره نه وه به لایانه وه گرنگ بوو که پاشاکانیان به باشی له گۆردا بنیژرین. بریکی زۆر خشل و ئالتوون، خواردن، جلوه به رگ و چه کیان له پال لاشه که دا دهناشت بۆ نه وه ی پاشاکانیان له ژیان داهاتوو یاندا به کاریان بهینن. بۆ پاراستنی جه سته ی مردوو ه کان ده چوون لاشه کانیان له باندجی برینیچی ده پێچایه وه و مۆمیایان ده کردن. سه ره تا مردوو ه که یان به شیوازیکی تایبه ت ده شوشت، پاشان میتشک و ناوسکیان، جگه له دلی ده رده هینا و ده یانخسته نه ناو گۆزه ی تایبه ته وه. جه سته که به کریم و زهیتی جوړاوجوړ چه ور ده کرا. دوا ی نه وه جه سته که ده خرایه ناو باندجی درێژه وه. له کۆتاییدا مۆمیایه که له گه ل وینه ی مردوو ه که دا ده خرایه ناو تابوونی تایبه ته وه.

وینه ی مۆمیایه ک و هه ره می خۆف و فیر عهون

زۆریک له فیرعهونه کان و هه ندیک له پیاوه زۆر ده وله مه نده کان له هه ره می تایبه ت به خۆیاندا ده نیژران. نزیکه ی په نجا هه ره م له میسر دروستکارون. هه ره مه هه ره گه وره که یان ناوی "هه ره می خۆف" یه، که به ناوی نه و پاشایه وه ناوئراوه که له ویدا نیژراوه و ناوی خۆف پاشایه (له ده وره به ری ۲۵۸۹ هه تا ۲۵۶۶ پێش زایین حوکی کردوو). نه م هه ره مه ده که ویته بیابانی جیزه وه، ناوچه یه که که ریک ده که ویته ده ره وه ی قاهیره ی پایه تخی نه مرۆی میسر. له به شه که ی پاشا، که ده که ویته شاری نه قسه ره وه، مۆمیای و میراتی و شته به جیماوه کانی دۆزراوه ته وه.

ئايا زانيوته؟

۱. ۹۶٪ی ولاتی میسر بیابانه.
۲. رووباری نیل ۶۵۰۰۰ کیلومهتر درێژه.
۳. ههرمه کانی میسر وه ک یه کینک له جهوت پاشماوه سهیر و ناوازه کانی جیهان ههژمار ده کړیت! (دهتوانیت بزانت شهش دانه که ی تر چین؟).
۴. ههرمی خوڤۆ بهرزیه که ی ۱۳۷ مهتره و له دوو ملیۆن و نیو بلۆکی بهردین دروستکراوه.
۵. نووکی ههرمه که له ئالتون دروستکراوه.
۶. ههرمی بهناوبانگی دیکه له ولاتانی مه کسپک و پیرو ههیه.
۷. به درێژایی میژوو دز و جهرده پاشماوه ی بهنخ و پر بههayan له ههرمه کان دزیوه.

a		h		o		v	
b		i		p		w	
c		j		q		x	
d		k		r		y	
e		l		s		z	
f		m		t		sh	
g		n		u			

ئهرک و راهینان

به باشی بروانه ئهلفبئیهکانی سهروهه و وشهکانی خوارموه "هر بگیره" بۆ سهس زمانی به نهروبیجی

